

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Горан Борисов Горанов, член на Научно жури във връзка с провеждането на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионалното направление 3.3 (Политически науки)

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” е обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” – Варна, във в. „Държавен вестник”, бр. 39/20.05.2011 г.

Единствен участник в конкурса е гл. ас. д-р Калоян Кирилов Смилков.

Професионалната педагогическа и научноизследователска дейност на д-р Калоян Смилков е изцяло свързана с ВСУ „Черноризец Храбър”. Той е възпитаник на Варненския университет и след завършване на следването през 1998 г. е назначен на длъжността асистент. През 2001 г. е старши асистент, а от 2005 г. – главен асистент. През 2006 г. защитава докторска дисертация на тема „Българският социално-политически nihilism през модерната епоха” и получава образователната и научна степен доктор по политология.

Следващият момент, който се откроява в неговото академично развитие, е, че досегашната му дейност е свързана с преподаването на основни политологични учебни дисциплини.

От приложената справка за неговата аудиторна заетост за учебната 2011/2012 г. като преподавател във Факултет „МИА” се вижда, че той в редовното и задочно обучение чете лекционни курсове като титуляр по няколко политологични дисциплини, а именно: История на политическите идеи, Политическа антропология, Политически конфликти, Политически науки и институции и Политическа география. По тези дисциплини той е разработил и съответни учебни програми. Освен във ВСУ, д-р К. Смилков чете лекции и пред студенти във филиала на ВСУ в гр. Смолян.

Познавам много отблизо цялостната досегашна преподавателска дейност на д-р Калоян Смилков и смятам, че тя заслужава да бъде оценена положително и по достойнство.

Същевременно д-р К. Смилков регистрира силно присъствие и в академичния живот на университета. Като преподавател той осъществява учебни стажове и практики на студенти. Към това следва да се прибави и

успешното ръководство на множество дипломанти от 10 випуска бакалаври и магистри на ВСУ по политология и международни отношения.

Активно е неговото участие и в други изследователски дейности. Той е инициатор и член на проект за опазване на културното наследство. По този повод вече са проведени теоретични и теренни изследвания, резултатите от които са докладвани на три научни форума. Натрупаният опит намира продължение в разработената концепция за разкриването и на университетска специалност „Управление на културното наследство“.

За участието си в конкурса д-р Калоян Смилков представя списък на 34 научни труда, публикации и разработки, които са класифицирани чрез 7 индикатора. От посочените публикации 5 се отнасят до неговия дисертационен труд. Пряко отношение към конкурса имат включените в списъка 27 публикации. Това са самостоятелни публикации и по-конкретно: 1 монография, 15 статии и 11 доклада, изнесени на национални и международни научни конференции.

Публикациите показват, че в кръга на неговите научни интереси са: проблеми и тенденции в политическото развитие на традиционните, модерните и постмодерните общества; процесът на глобализацията и предизвикателствата, които възникват през XXI век в полето на съвременния цивилизационен диалог. Предмет на анализ са диалектиката на глобализацията, интерпретирана като наследство и перспективи, обусловени от постмодерността. Изследователският му интерес е насочен и към изкушенията на посттоталитаризма и легитимирането на политологичното пространство в България.

Онова, което изрично следва да се отбележи, е неговият интерес към проблемите на политическата антропология. В този смисъл съвсем определено може да се каже, че този устойчив и доминиращ интерес е представителен за неговото научно творчество и развитие в рамките на досегашната му академична кариера.

По този повод бих искал да отбележа, че една от първите му публикации в списание „Политически изследвания“, год. VII, VIII (1998 г.) носи симптоматичното заглавие „Полето на политическата антропология“. Авторът посочва, че от началото на своето възникване това изследователско направление се занимава с мястото на човека в обществото и в политическите институции. Антропологичният аспект поначало е широко застъпен в изследванията на политиката. Но за политическата антропология е най-важно дефинирането на проблема за

политическия структурен модел на обществото и на различните социални форми и принципи на свободата и на равенството между хората.

За прехода и за преноса на понятието антропология и на инструментариума на политическата антропология към политическата наука съдейства развитието на семиотиката, или както авторът се изразява – на семиологията. Откроява се фигурата на Ф. де Сосюр като един от създателите на структурния метод и на понятието семиология. Това води до промяна на траекторията на познанието не само в езиковедството. Открива се възможност за подобен подход в рамките на социологията, социалната психология, физичната антропология и така нататък. Разчленяването на езика и на речевата дейност позволява на структурната лингвистика, респективно на семиологията, да навлезе в изследователското поле на политиката. Защото това разграничение позволява езикът да се интерпретира като социален факт и като политическа институция качеството си на „договор”. Но същевременно този вид политическа институция по своя генезис се различава от всички други институции като саморегулираща се система от знаци и символи, представляващи властта и породените от нея отношения като иманентно качество на човека. И тъй като разнообразните форми на властта и нейното упражняване са основни точки на изследователския прицел в политическите науки, това води до появата на политическата антропология. В нейните рамки принципът на властта и по-точно „диспозитивът” на властта се дефинира и изследва като мозайка от знаци на властта и производство на политически инструменти, които също придобиват статус на знаци. Пристъпва се към политико-семиологични класификации на властта, които нямат нормативен характер. Според автора това е гаранция, която предпазва политическата антропология от увлечения, които биха я превърнали в догматична наука.

Авторът посочва, че за открояването на полето на антропологичната наука, за концептуализирането на научния смисъл на съвременната антропология и на нейната методологична специфика, насочена към третирането на феномени на системни конфигурации, създавани от човека чрез езика, знанието и ценностите, най-големи заслуги има К. Леви-Строс. Към тях се причисляват и легитимациите на властовия опит, които позволяват самата политическа антропология да се възприема като генеалогия на властите.

Ангажиран с привлекателната и креативна специфичност на този вид познание в една друга статия „Нерефлексивната социално-политическа реалност и порядък”, д-р Калоян Смилков насочва вниманието си към

връзката между социологията и политологията, изобщо към всички науки, които изследват човека като социалност и като комуналност. В нея, базирайки се върху структурната теория на К. Леви-Строс за обществото, той разглежда социалността през призмата на комуникативни отношения, които по същество я превръщат в един статичен модел. Откроява се нерелективната социалност като означаемо и означаващо – първото е традиционното, а второто е модерното. Но и в двете позиции социалността е представена именно чрез метода на нерелективността.

Обръщам внимание на тези публикации, не само защото те очертават една основна тенденция в научноизследователските търсения на д-р К. Смилков. По-същественото е, че те намират израз и в монографията, която за целите на конкурса е представена като хабилитационен труд. В този труд „Властта и човекът – изследване на властовия опит” авторът отбелязва и един изключително съществен преход в своето научно развитие. В него той се изявява в една нова роля, а именно – на самостоятелен изследовател на антропологичното знание за политиката.

Политическите антрополози, приема той, като описват нерелективните връзки, противоречия и конфликти на родството с икономическите и политическите организации, на обмена и границите на етническата идентичност, на инициацията чрез религия, митове и език, достигнали при нас от миналото – се самонасочват към властовия опит (стр. 93–97). В съответствие с целите, които си поставя, той използва една концептуална конструкция, която има две съставки – политическия човек и властовия опит. Видно е, че и двете съставки позволяват анализът да се насочи към сферата на политическото. А това вече е полето на политическата антропология, в която смисълът на политиката не е в комплекса от нормативи, които регламентират държавността, а е в логиката, благодарение на което и самата държавност е станала възможна. Защото държавата не е единствената политическа форма. Антрополозите са открили и политически общества, но без държава. Така те ситуират различен тип политогенеза (стр. 67). Политическата антропология по същество изследва този феномен. Нещо повече, както се посочва още в самото начало на монографията, тя открива един широк периметър на приложимост на различните политически теории и практики. Онова, което характеризира авторския подход, е, че разкриването на проблемите, които образуват многопластовостта на властовия опит, се пречупва през призмата на критическия поглед в политическите науки (стр. 7).

За анализа на двата концептуални конструкта – политическия човек и властовия опит, е възприета една подходяща структура на монографичния труд. Тя позволява да се изследват гледните точки на властовия опит, представени от: класици, еволюционисти, скептици, функционалисти, структуралисти и реконструктори; да се открие двойствеността и нерелевантността на властовия опит, който се изследва в самия труд чрез властовите денотации и комуникации, чрез властовите колизии и консенсуси и чрез властовите нормализации и легитимации на този опит.

Това позволява акцентът да се постави върху нерелевантните реалности в политическия живот, а тези реалности съгласно замисъла, да се проследят в два инструментални плана. Единият, който разглежда интерпретациите на властовия опит, като описва неговата вътрешна логика през призмата на политическата типология и етимология. И другият – който не класифицира, както обикновено постъпват изследователите, а декласифицира властовите отношения и техните политически форми чрез присъщите им латентни политически противоречия и конфликти (стр. 8).

Смятам, че определено постижение, обусловено от прилагането на този подход, е последната част на монографията, в която авторът прави декласификация на политическите форми (стр. 63–92). Тук властовият опит обхваща не само държавата, но и обществото, а този опит се представя в три форми – наследени, придобити и преходни. Съгласно възприетата логика наследените се концептуализират като проява на означаващото, а придобитите – на означаемото. В този контекст интерес представляват т.нар. преходни форми, чрез които, според автора, антропологията на политиката се ангажира с изследването на процеси и явления, които характеризират релацията глобализация–постмодерност. В края на изследването авторът неслучайно насочва вниманието към проблемната предпоставка „пост“, която провокира човешките страхове за преходност. Превъзможването на проблема „пост“, според него, е задача на виталността на целия човешки опит, защото постмодерното неизбежно коригира онези прояви на човешкото мислене, които представят човека за венец на природата, но които фактически породиха трансхуманизма, екологичните катастрофи и ресурсните кризи (стр. 98).

Казаното дотук ми позволява да приема формулировката на научните приноси на д-р Калоян Смилков, включени в справката към документацията. Без колебание приемам, че неговото творчество досега може да се квалифицира като опит за изясняване на предмета, на метода и на проблемите на новата област в политическите науки, а именно –

политическата антропология. Това позволява на един български изследовател да пристъпи към дефинирането на понятието политически опит, като предложи една нова типологична система на политическите форми. За това допринася, както вече се отбеляза, и фактът, че повече от 10 години той изследва властта, като прилага семиотичния подход, което му позволява да постави на преценка доминиращото в политическите науки етатистко разбиране за същността на политиката. Намерение, което само по себе си го поставя в позицията на критичен изследовател на властовите отношения в областта на политиката.

В този аспект е и основна препоръка, която мога да си позволя да направя по отношение на по-нататъшната изследователска работа на автора в областта на политическата антропология. Става дума за неговата пристрастеност към критичния подход и към идентифицирането на политическата антропология предимно като една нова критическа област в политическите науки. Възприемам като основателна предпоставката на този подход, изразена в монографията чрез разбирането за своеобразната самодостатъчност на нормативното и на нормативносистемното политическо познание, характерно за модерността. И в него обаче, както отбелязва самият автор, има някои отправни точки, които в анализ, аналогичен на представения, имат своето присъствие. Това е политическият човек, без който самият властови опит, използван в момента, а вероятно и в обозримото бъдеще, е невъзможен. В това отношение намирам, че проблемът за политическия човек – гражданин, е подценен. При това ще се позова на самия автор, който, опитвайки се чрез преходните форми да подчертае и перспективата на политическия живот, и перспективата на политическия опит, посочва, че днес гражданската наука за политика и управление и за правилно гражданско поведение не се основава на класовите различия между управляващи и управлявани (стр. 83). Така възниква един нов въпрос – кой да управлява. И тъй като този въпрос се очертава да бъде водещ през следващите десетилетия, смятам, че политическата антропология не е алтернатива, а както подсказва и монографичното изследване на д-р Калоян Смилков, тя създава един изразен евристичен концептуален контекст за преосмисляне на перспективата на политиката.

Бих си позволил да посоча, че политическата антропология участва в конституирането на една нова стратегическа насока на развитието на политическите науки. Онова, което днес става в съвременния свят, отправя голямото предизвикателство за едно поредно политическо просвещение. В

рамките на това предизвикателство политическата антропология е преди всичко един творчески нетрадиционен подход за откриването на нови пътища и възможности за надграждане на човешкото в досегашните постижения на политиката.

Предвид на всичко гореказано, отнасящо се до преподавателската, научноприложната и научноизследователската дейност на **гл. ас. д-р Калоян Кирилов Смилков**, което го представя като изграден университетски преподавател и изследовател, убедено предлагам уважаемите членове на Научното жури **единодушно да подкрепят назначаването му на академичната длъжност „доцент” по професионалното направление 3.3 (Политически науки).**

София, 2 ноември 2011 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. дпн Горан Б. Горанов)